

SINIF ÖĞRETMENLERİNİN GÖZLEM GEZİLERİNE YÖNELİK TUTUM VE GÖRÜŞLERİNİN İNCELENMESİ

Mehmet Kaan DEMİR

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, İlköğretim Bölümü, Sınıf Öğretmenliği Anabilim Dalı, Çanakkale-Türkiye.

Özet

Bu çalışmanın amacı, sınıf öğretmenlerinin gerçek ve sanal gözlem gezisi yöntemini uygulamaya yönelik tutumlarını ve görüşlerini ortaya çıkartmaktır. Bu amaçla Ankara ilinde 268 sınıf öğretmenine anket uygulanmış ve 28 sınıf öğretmeniyle görüşme yapılmıştır. Sonuç olarak, sınıf öğretmenlerinin tamamının sanal gözlem gezisini hiç uygulamadıkları, 28' inin gerçek gözlem gezisini hiç uygulamadıkları, sınıf öğretmenlerinin gözlem gezisi yöntemine yönelik tutumlarının orta düzeyde olduğu ortaya çıkmış ve bu tutumların genel olarak öğretmen cinsiyetiyle, kıdem durumuyla ve sınıf düzeyiyle anlamlı bir ilişkisi yokken okul türüne ve sınıf mevcuduna göre anlamlı farklılıkların söz konusu olduğu görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Sınıf öğretmeni, gözlem gezisi, tutum, görüş.

THE STUDY OF CLASSROOM TEACHERS' ATTITUDE AND OPINION TOWARDS FIELD TRIPS

Abstract

The purpose of this study is finding out the attitude and opinion of the classroom teachers about applying the actual and virtual field trip. For this purpose, two hundred sixty- eight (268) classroom teachers have participated a survey and twenty- eight (28) teachers have participated an interview in Ankara. As a result, it is approved that all of the classroom teachers (268) have never applied a virtual field trip, twenty-eight of the classroom teachers have never applied an actual field trip and the classroom teachers have average attitude about field trip method and although this attitude has no significant difference with the gender of the teachers, seniority of them and the level of the classroom; it has significant difference according to the school type and number of the students in the class.

Key Words: Classroom teacher, field trip, attitude, opinion

1. Giriş

Özellikle ilköğretim döneminde öğrencilerin gelişimsel özellikleri sebebiyle somut tecrübelerle eğitim öğretim yapılması son derece önemlidir. Öğrencilere bu tecrübeyi sağlamada gözlem gezileri çok yararlı olabilir. Öğretmenler de sınıf ortamın-

dan eğitim öğretim faaliyetlerinin uzaklaştırılıp yerinde eğitim için gözlem gezilerine yönelik olumlu tutumlara sahip olmalıdırlar. Çünkü öğretmen sorumluluğunun azami derecede olduğu bir yöntem olarak gözlem gezisi, okul yönetimi ve öğretmenlerin çok yüksek desteğini gerektirir.

Problem

Bilim ve teknolojideki gelişmeler birçok alanı olduğu gibi eğitimi de etkilemektedir. Eğitim ve teknoloji, insanoğlunun çevreye hâkim olmak için kullandığı araç ve amaçlardandır. Teknolojinin eğitime uygulanması ya da teknolojik imkânlardan eğitim alanında yararlanma birçok olanaksız sayılabilecek eğitim fırsatları yaratmıştır.

Karasar (1999: 151)' a göre internetin eğitimde kullanılmasıyla birlikte, geleneksel öğrenci ve öğretmen kavramları değişime uğramış; öğrenci, ezberleyen değil, "öğrenen", öğretmen, otorite figürü değil, "kolaylaştırıcı" sıfatlarını almıştır. Öğrencinin rolü artık kendine sunulan bilgiyi almak ya da ezberlemek değil, bilgiyi arayıp bulmak, araştırmak, günlük hayatta ondan yararlanmaktır. Bu sayede "yaşam boyu öğrenme" kavramı güçlü bir dost bulmuştur, kendisine. Duman (1998: 1)' a göre de insanlık tarihinde, iletişim alanında küreselleşmeyi bu ölçüde kolaylaştıran internet dışında başka bir teknoloji, henüz geliştirilmemiştir. 1990' lı yıllarda yaklaşık iki yüz ülkeden otuz milyonun üzerinde insanı ilgilendirdiği ifade edilen internetin, günümüze kadar geçen zaman düşünüldüğünde, dünyada ve özellikle ülkemizde kullanım alanı ve kullanıcı sayısındaki artışın boyutları çok yüksektir. Bilgisayar teknolojisindeki gelişmelerin eğitim ortamlarına getirdiği yenilikler sebebiyle eğitimciler, internetin eğitimin bütüncül bir parçası olarak ortaya çıkması devriminin ortasında kalmışlardır. Bu devrimin eğitime yansımalarından birisi de sanal gözlem gezileridir.

Literatür incelendiğinde sanal gözlem gezisinin son yıllarda gündeme gelmesi sebebiyle gözlem gezisi teriminden "gerçek gözlem gezileri" nin kastedildiği anlaşılmaktadır. Ancak artık bu ayrımın yapılması gerekmektedir. Gözlem gezileri uygulama şekli açısından ikiye ayrılabilir: gerçek gözlem gezileri ve sanal gözlem gezileri.

Gerçek gözlem gezisi: Bir ya da birden çok öğretmenin gözetimi ve denetimi altında sınıf içinde elde edilemeyen birinci elden eğitimsel tecrübe sağlamak için yürütülen okul alanının dışında öğrencilerin katılımıyla yapılan eğitimsel bir etkinliktir.

Sanal gözlem gezisi: Temel araç olarak bilgisayar-interneti kullanan, öğrencilerin yürüyerek ya da çeşitli vasıtalarla okuldan uzaklaşmak zorunda kalma-dıkları ve yemek paketi, ilkyardım çantası gibi malzemelerin öğrencilerin yanlarında bulunmasının gerekmediği ve kullanım alanı daha geniş olan eğitimsel bir etkinliktir.

Sanal gözlem gezileri dünyada yıllardır uygulanan fakat ülkemizde son yıllarda gündeme gelen ve gerçek gözlem gezilerine alternatif olan uygulamalardır. Planlanması, uygulanması ve tamamlayıcı etkinlikleriyle ortak yönleri olduğu kadar farklı yönleri de olan bu geziler öğretmen ve öğretmen adaylarınca iyi bilinmelidir.

Sanal gözlem gezileri, bir web sitesine sahip olan çeşitli kurum, bölge, müze, tarihi yapı gibi unsurları sanal ortamda ziyaret etme temeline dayanır. On-line müze ziyaretleri en çok kullanılmaktadır. Bunda etkili olan birçok müzenin (örneğin Ayasofya Müzesi, Isparta Müzesi, Çorum Müzesi, Hacı Bektaş Veli Müzesi, Ezcacıbaşı Sanal Müzesi, İstanbul Resim Heykel Müzesi, İstanbul Müzesi vb.) sanal ortamda tanıtılıyor olmasıdır. Öğrencilerin okullarında kullanabilecekleri bir bilgisayar laboratuvarlarının olması ve öğrencilerin bir yabancı dil -özellikle İngilizce- bilmeleri durumunda sanal gözlem gezileri, çok geniş bir kullanım alanı olan faydalı bir etkinliktir. Özellikle ulaşım ve maliyet sınırlılıkları yüzünden gerçekleştirilemeyen birçok gerçek gözlem gezisinin bu açığı kapatmak için idealdir. Ancak hazırlık aşamasının öğretmenlerce iyi planlanması önemlidir. Özden (1999: 168)' in belirttiğine göre gözlem gezisi basit bir ziyaret değil, bir öğretim yöntemi olarak uygulanmalıdır. Gözlem gezisinde edinecek deneyimlerin değeri gezinin iyi planlanmış olmasına bağlıdır. Ön hazırlığın yetersizliği nedeniyle birçok gezinin boşa gittiği ve öğrencilerin hiçbir tecrübe edinmeden döndüğü olmaktadır.

Ülkemizde gözlem gezilerine yönelik çok fazla araştırma olmamasına rağmen yurt dışında araştırma sayısının fazlalığı ve araştırma tarihlerinin eskiliği dikkat çekmektedir. Schellhammer (1935), Evans (1958), Kuhnen (1959), Benz (1962), Hosley (1974), DeLuca, Kiser, ve Frazer (1978), Gennaro (1981), Lockett (1982) ve Stronck (1983) yaptıkları araştırmalarda gözlem gezilerinin faydalılığını ortaya koymuşlardır.

Öğretmenlik, insanların kendilerini sürekli geliştirmelerini gerekli kılan bir meslektir. Sorumluluk almaktan kaçınmak gibi sebeplerle gerçek gözlem gezilerini yapmamak ya da bilgisayar kullanmayı bilmemek, öğretmenlerin öğrencilerini sanal gözlem gezilerinden mahrum bırakmalarını açıklayamaz. Churikan (1993)' a göre bir öğretmenin yetişmesi öğretmenlik hayatı boyunca sürer. Profesyonel bir öğretmen, öğretmenlik eğitimi aldığı kurumdan mezuniyeti sonrasında da öğrenmeye devam eder. Bu yüzden sınıf öğretmenlerinin gerçek ya da sanal gözlem gezilerini uygulamaya yönelik tutumları son derece önemlidir.

2. Yöntem

Bu araştırma betimsel nitelikte bir çalışmadır. Araştırmanın verilerinin toplanmasında anket ile yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmıştır. Bu tekniğin kullanılmasının nedeni araştırmanın amacına uygun olarak, görüşülen araştırmacıların deneyimlerini keşfe yönelik bir görüşme sürecinin hedeflenmesidir (Yıldırım ve Şimşek, 1999). Araştırmacı tarafından geliştirilen veri toplama aracının kullanıldığı araştırmada değişken olarak öğretmen cinsiyeti, okul türü, mesleki kıdem, sınıf mevcudu ve sınıf düzeyi alınmıştır.

Evren ve Örneklem

Bu çalışmanın evreni Ankara ilinde görev yapan sınıf öğretmenleridir. Bu evren-

den oranlı küme örnekleme yoluyla tespit edilen 20 ilköğretim okulunda görevli sınıf öğretmenleri örneklem olarak alınmıştır. Örneklemede toplam 268 sınıf öğretmenine anket uygulanmış ve anket uygulaması sonucunda hiç gerçek gözlem gezisi uygulamadığı öğrenilen 28 sınıf öğretmeniyle görüşme yapılmıştır.

3. Bulgular ve Yorum

Sınıf öğretmenlerinin gerçek ve sanal gözlem gezilerini uygulama sıklığı Tablo-1’de verilmiştir.

Tablo-1. Sınıf Öğretmenlerinin Gerçek ve Sanal Gözlem Gezilerini Uygulama Sıklığı

Gözlem Gezisi Uygulama Sıklığı	Hiç		Birkaç yılda bir		Yılda bir		Yılda en az iki	
	f	%	f	%	f	%	f	%
Gerçek gözlem gezisi	28	10.4	26	9.7	110	41.0	104	38.8
Sanal gözlem gezisi	268	100	0	0	0	0	0	0

Tablo-1 incelendiğinde sınıf öğretmenlerinin %41’inin gerçek gözlem gezisini yılda bir kez, yaklaşık %39’unun yılda en az iki kez, yaklaşık %10’unun da birkaç yılda bir kez uyguladığı görülmektedir. Sınıf öğretmenlerinin yaklaşık %10’unun (28 sınıf öğretmeni) ise gerçek gözlem gezisini hiç uygulamadığı görülmektedir. Sanal gözlem gezisi açısından ise Tablo-1 incelendiğinde sınıf öğretmenlerinin tamamının hiç uygulama yapmadıkları anlaşılmaktadır. Bu veriler sanal ya da gerçek gözlem gezilerinin sınıf öğretmenleri tarafından yeterince uygulanmadığını ortaya koymaktadır. Bu açıdan özellikle gerçek gözlem gezisini hiç uygulamamış olan 28 sınıf öğretmeniyle görüşme yapılmıştır. Görüşme yapılan sınıf öğretmenlerinin gözlem gezisi yönteminin önemi ile ilgili olarak birbirlerinden birçok noktada farklılaşan ifadelerin de bulunduğu ilginç görüşleri şunlardır:

- “En iyi öğretim yaparak, yaşayarak öğretimdir. Geziler de yaşanan öğretilerdir.”
- “Gezi-gözlem, cd filmleri, laboratuvar ortamı öğrenmede çok etkilidir.”
- “Gözlem gezilerinin öğrenmede büyük payı olduğunu düşünüyorum. Amacına uygun olarak sıklıkla yapılmasından yanayım.”
- “Gözlem gezisi yöntemi, öğrenciler için maddi bir yük getirirse de her zaman öğrencinin ruhsal gelişimi için gereklidir.”
- “Gözlem gezisi metodunun yararı tartışmasızdır. Fakat kalabalık sınıflar ve yazışmalardaki zaman kaybı öğretmenin motivasyonunu azaltıyor.”
- “Gezi-gözlem yönteminin öğrenmede çok etkili olduğuna inanıyorum. Türkiye şartlarının olumsuzluğu bu yöntemin yapılmasını zorlaştırıyor.”

Gerçek ve sanal gözlem gezisini hiç uygulamayan öğretmenlerin gözlem gezisi ile ilgili düşüncelerinin olumlu ve faydalı bir yöntem olduğu üzerinde odaklandığı görülmektedir. Ancak buna rağmen yöntemi hiç uygulamamaları ilginçtir.

Tablo-1 incelendiğinde gerçek gözlem gezisini hiç uygulamadığını belirten 28 sınıf öğretmeni vardır. Bu öğretmenlerin yöntemi uygulamama sebepleri ve yöntemle ilgili görüş ve önerilerini öğrenmek için yapılan görüşme sonucunda sınıf öğretmenlerinin gözlem gezisini hiç uygulamama sebepleri olarak aşağıdaki noktalarda yoğunlaştıkları anlaşılmıştır:

Tablo-2. Sınıf Öğretmenlerinin Gerçek ve Sanal Gözlem Gezisi Uygulamama Sebepleri

Gerçek Gözlem Gezisi Uygulamama Sebepleri	f	Sanal Gözlem Gezisi Uygulamama Sebepleri	f
Yöntemi uygulamak çok prosedür gerektiriyor.	5	Sanal gözlem gezisi ile ilgili yeterli bilgim yok.	11
Okul yönetiminin yeterli desteğini alamıyorum.	3		
Gezi yapmanın yararlı olacağını düşünmüyorum.	1		
Okulumuzda yeterli imkân yok.	1	Bu konuda hiç hizmet içi eğitim almadım.	7
Gezi için maddi destek sağlamak zor.	4		
Ulaşım imkânlarımız çok sınırlı.	2		
Yöntemi uygulama konusunda tecrübesizim.	1	Bilgisayar ile aram çok iyi değil.	10
Sınıf mevcudum fazla.	6		
Yöntemi uygulamak için yeterince zamanım yok.	3		
Sorumluluk almaktan kaçındım.	2		
Toplam	28	Toplam	28

Tablo-2 incelendiğinde sınıf öğretmenlerinin gerçek gözlem gezisi uygulamamalarının sebepleri olarak sınıf mevcudunun fazlalığı, yöntemin çok prosedür gerektirmesi ve maddi problemlerin yer aldığı görülmektedir. Sınıf öğretmenlerinin sanal gözlem gezisi uygulamama sebepleri olarak da yeterli bilgiye sahip olmama, bilgisayar kullanma becerisi eksikliği, hizmet içi eğitim eksikliği dikkati çekmektedir. Yani öğretmenler yöntemle ilgili olumlu düşünceler ifade etmekle birlikte çeşitli problemleri öne sürerek yöntemi uygulamamaktadırlar.

268 sınıf öğretmenine uygulanan veri toplama aracındaki 12 ifadeyle öğretmenlerin verdikleri yanıtların frekans, yüzde oranları ve aritmetik ortalamaları ise Tablo-3'te verilmiştir.

Tablo-3. Gözlem Gezisine Yönelik Tutumların Frekans, Yüzde ve Aritmetik Ortalama Değerleri

Maddeler	Cevap Seçenekleri						\bar{X}
	Her Zaman		Bazen		Hiçbir Zaman		
	f	%	f	%	f	%	
1. Coğrafi ve tarihi alanlara-yapılara düzenlenen gezilerin eğitim öğretime katkı sağladığını düşünüyorum.	252	94.0	10	3.7	6	2.2	2.92

2.Gözlem gezisi yöntemini uygulama konusunda gereken yeterliğe sahip olduğumu düşünüyorum.	77	28.7	26	9.7	165	61.6	1.67
3.Gözlem gezisi yönteminde yasal sorumluluk ve formalitelerin fazla olduğunu düşünüyorum.	198	73.9	20	7.5	50	18.7	1.45
4.Okul idarecilerinin gözlem gezisi yöntemiyle ilgili olumlu tutumlara sahip olduğunu düşünüyorum.	181	67.5	48	17.9	39	14.6	2.53
5.Valilik, Kaymakamlık, M. Eğ.Müd., Belediye vb. kurumların gözlem gezisi yöntemiyle ilgili olumlu tutumlara sahip olduğunu düşünüyorum.	107	39.9	79	29.5	82	30.6	2.09
6.Hava şartları gözlem gezisi yöntemini uygulamamı olumsuz etkiler.	178	66.4	18	6.7	72	26.9	1.60
7.Gözlem gezisi yöntemini uygulamada ulaşımın bir problem olduğunu düşünüyorum.	167	62.3	20	7.5	81	30.2	1.68
8.Gezi yapılan yerlerde rehberlik ve tanıtım hizmetlerinin yeterli olduğunu düşünüyorum.	53	19.8	36	13.4	179	66.8	1.53
9.Müfredatı yetiştirme zorunluluğu gözlem gezisi yöntemini uygulamamı olumsuz etkiler.	145	54.1	22	8.2	101	37.7	1.84
10.Öğrenci velilerinin tutumlarının gözlem gezisi yöntemini uygulamada bir problem olduğunu düşünüyorum.	90	33.6	28	10.4	150	56.0	2.22
11.Öğrenci gruplarının kalabalık olmasının gözlem gezisi yöntemini uygulamada bir engel teşkil ettiğini düşünüyorum.	220	82.1	8	3.0	40	14.9	1.33
12.Bir gözlem gezisi uygulaması sırasında oluşabilecek sorunlar yöntemi bir daha uygulamamı olumsuz etkiler.	127	47.4	34	12.7	107	39.9	1.93

Tablo-3 incelendiğinde; sınıf öğretmenlerin görüşlerinin en yüksek olduğu ifadelerin ‘Coğrafi ve tarihi alanlara-yapılara düzenlenen gezilerin eğitim öğretime katkı sağladığını düşünüyorum’ ve ‘Okul idarecilerinin gözlem gezisi yöntemiyle ilgili olumlu tutumlara sahip olduğunu düşünüyorum’ ifadelerinin olduğu görülür. Amaçsız yapılan, fayda getirmeyeceği düşünülen etkinlikler öğrencilere zaman kaybettirmekten başka bir anlam taşımaz. Bu açıdan bakıldığında öğretmenlerin olumlu bir tutum içinde olduğu ortadadır. Ayrıca okul idarecilerinin gezi uygulama konusunda olumlu tutum sahibi olmaları da öğretmenlerin daha planlı, düzenli ve verimli uygulamaları gerçekleştirmelerini sağlar. En düşük ortalamanın yer aldığı ifadeler ise ‘Gözlem gezisi yönteminde yasal sorumluluk ve formalitelerin fazla olduğunu düşünüyorum’ ve ‘Öğrenci gruplarının kalabalık olmasının gözlem gezisi yöntemini uygulamada bir engel teşkil ettiğini düşünüyorum’ ifadeleridir. Gözlem gezisi doğal olarak okul-sınıf ortamının dışında yani dört duvar dışında gerçekleşir. Bu nedenle geziye katılan insanların her türlü güvencesi yasal ve pratik olarak sağlanmalıdır. Geziye katılan öğrenci sayılarının fazlalığı da geze görevli öğretmen-görevli sayısının artırılmasıyla problem olmaktan çıkartılabilir.

12 ifadenin genel aritmetik ortalaması alındığında ise $\bar{X}=1.90$ değeri ortaya çıkmaktadır. Bu değer (1.67–2.33) aritmetik ortalama aralığında olduğundan sınıf öğretmenlerinin gözlem gezisine yönelik tutumlarının orta düzeyde olduğu belirtilebilir.

Sınıf öğretmenlerinin gözlem gezisi yöntemine yönelik tutumlarının ‘öğretmen cinsiyeti’ ne göre farklılığı için yapılan t-testinin sonuçları Tablo-4’ te verilmiştir.

Tablo-4. Sınıf Öğretmenlerinin Gözlem Gezisine Yönelik Tutumlarının ‘Öğretmen Cinsiyeti’ Değişkenine Göre Farklılığı İçin t-Testi Sonuçları

Md	Öğretmen Cinsiyeti				t	p
	1. Kadın (N=168)		2. Erkek (N=100)			
	\bar{X}	S	\bar{X}	S		
1	2.92	.34	2.92	.37	.076	.940
2	1.65	.90	1.71	.89	.542	.589
3	1.43	.78	1.48	.81	.515	.607
4	2.54	.76	2.51	.70	.340	.734
5	2.15	.84	2.00	.83	1.412	.159
6	1.57	.87	1.67	.91	.937	.349
7	1.74	.93	1.58	.87	1.405	.161
8	1.56	.83	1.48	.76	.782	.435
9	1.85	.95	1.81	.94	.344	.731
10	2.27	.90	2.14	.95	1.151	.251
11	1.36	.76	1.27	.65	1.063	.289
12	1.93	.94	1.92	.93	.073	.942

Tablo-4 incelendiğinde sınıf öğretmenlerinin gözlem gezisi yöntemine yönelik tutumları, ‘öğretmen cinsiyeti’ değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($p>.05$). Bununla birlikte 8 ifade kadın öğretmenlerin görüşlerinin aritmetik ortalaması, erkek öğretmenlerin görüşlerinin aritmetik ortalamasından anlamlı bir düzeyde olmasa da yüksektir.

Sınıf öğretmenlerinin gözlem gezisi yöntemine yönelik tutumlarının ‘okul türü’ değişkenine göre farklılığı için yapılan t-testinin sonuçları Tablo-5’ te verilmiştir.

Tablo-5. Sınıf Öğretmenlerinin Gözlem Gezisine Yönelik Tutumlarının ‘Okul Türü’ Değişkenine Göre Farklılığı İçin t-Testi Sonuçları

Md	Okul Türü				t	p
	1. Devlet (N=184)		2. Özel (N=84)			
	\bar{X}	S	\bar{X}	S		
1	2.92	.35	2.90	.33	.418	.676
2	1.56	.83	1.92	.97	2.91	.004*
3	1.46	.80	1.42	.76	.435	.664
4	2.49	.75	2.61	.71	1.16	.246
5	2.06	.84	2.17	.83	.971	.333

6	1.60	.88	1.62	.89	.182	.856
7	1.53	.84	2.01	.96	3.97	.000*
8	1.48	.78	1.63	.85	1.39	.165
9	1.82	.94	1.88	.96	.527	.599
10	2.19	.94	2.30	.88	.910	.364
11	1.21	.58	1.60	.91	3.60	.000*
12	1.90	.93	1.98	.94	.602	.548

($p < .05$)

Tablo-5 incelendiğinde sınıf öğretmenlerinin gözlem gezisi yöntemine yönelik tutumları 2., 7. ve 11. ifadelerde 'okul türü' değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir ($p < .05$). Buna göre;

(2) Gözlem gezisi yöntemini uygulama konusunda gereken yeterliğe sahip olduğumu düşünüyorum' ifadesi için özel okullarda çalışan sınıf öğretmenlerinin aritmetik ortalaması 1.92 iken, devlet okulunda çalışan sınıf öğretmenlerinde ise 1.56' dır. Buna göre özel okullarda çalışan sınıf öğretmenleri, devlet okullarında çalışan sınıf öğretmenlerine göre kendilerini gözlem gezisini uygulamada daha yeterli görmektedir.

(7) Gözlem gezisi yöntemini uygulamada ulaşımın bir problem olduğunu düşünüyorum' ifadesine göre özel okullarda çalışan sınıf öğretmenlerinin aritmetik ortalaması 2.01 iken, devlet okulunda çalışan sınıf öğretmenlerinde ise 1.53' dür. Buna göre devlet okullarında çalışan sınıf öğretmenleri, özel okullarda çalışan sınıf öğretmenlerine göre ulaşımı daha çok problem olarak algılamaktadır.

(11) Öğrenci gruplarının kalabalık olmasının gözlem gezisi yöntemini uygulamada bir engel teşkil ettiğini düşünüyorum' ifadesine göre özel okullarda çalışan sınıf öğretmenlerinin aritmetik ortalaması 1.60 iken, devlet okulunda çalışan sınıf öğretmenlerinde ise 1.21' dir. Buna göre devlet okullarında çalışan sınıf öğretmenleri, özel okullarda çalışan sınıf öğretmenlerine göre öğrenci sayısının çokluğunu daha çok problem olarak algılamaktadır. Ayrıca özel okullardaki sınıf mevcutları daha düşük olduğundan özel okul öğretmenleri öğrenci sayısından olumsuz etkilenmiyor olabilir. Görüldüğü gibi özel okullar sahip oldukları çeşitli avantajlar (maddi güç, düşük sınıf mevcudu, teknolojik olanaklar, taşıt imkânları gibi) sebebiyle sınıf öğretmenlerini de gözlem gezisi uygulama konusunda avantajlı kılmaktadır.

Sınıf öğretmenlerinin gözlem gezisi yöntemine yönelik tutumlarının 'kıdem durumu' na göre farklılığı için yapılan anova sonuçları aşağıda verilmiştir.

Tablo-6. Sınıf Öğretmenlerinin Gözlem Gezisine Yönelik Tutumlarının 'Kıdem Durumu' Değişkenine Göre Farklılığı İçin ANOVA Sonuçları

Md	Kıdem Durumu						F	p
	1-10 yıl (N=64)		11-20 yıl (N=63)		21 yıl ve + (N=141)			
	\bar{X}	S	\bar{X}	S	\bar{X}	S		
1	2.92	.27	2.94	.30	2.91	.39	.153	.858
2	1.56	.81	1.68	.91	1.72	.92	.657	.519

3	1.38	.75	1.46	.80	1.48	.81	.363	.696
4	2.44	.77	2.63	.68	2.52	.74	1.14	.318
5	2.11	.78	2.25	.84	2.01	.85	1.81	.165
6	1.48	.84	1.60	.89	1.66	.90	.866	.422
7	1.72	.92	1.65	.88	1.67	.92	.093	.911
8	1.48	.80	1.65	.88	1.50	.77	.935	.394
9	1.75	.94	1.75	.93	1.91	.95	1.04	.355
10	2.08	.96	2.11	.95	2.34	.88	2.43	.090
11	1.23	.64	1.21	.60	1.43	.79	2.76	.065
12	1.83	.90	2.00	.95	1.94	.94	.557	.574

Tablo-6 incelendiğinde sınıf öğretmenlerinin gözlem gezisi yöntemine yönelik tutumları, öğretmenlerin 'kıdem durumu' değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir. Yani göreve yeni başlayan bir sınıf öğretmeniyle 20 yıllık bir sınıf öğretmeni gözlem gezisi yöntemini aynı tutumla değerlendirmektedir.

Sınıf öğretmenlerinin gözlem gezisi yöntemine yönelik tutumlarının 'sınıf mevcudu' değişkenine göre farklılığı için yapılan tek yönlü varyans analizinin (anova) sonuçları aşağıda verilmiştir.

Tablo-7. Sınıf Öğretmenlerinin Gözlem Gezisine Yönelik Tutumlarının 'Sınıf Mevcudu' Değişkenine Göre Farklılığı İçin ANOVA Sonuçları

Md	Sınıf Mevcudu						F	p	Fark* Tukey
	25'ten az (N=61)		25-40 arası (N=74)		41 ve + (N=133)				
	\bar{X}	S	\bar{X}	S	\bar{X}	S			
1	2.90	.30	2.97	.16	2.89	.43	1.29	.275	
2	1.92	.97	1.78	.93	1.50	.80	5.65	.004*	1-3
3	1.36	.68	1.47	.85	1.47	.80	.479	.620	
4	2.62	.71	2.47	.73	2.52	.75	.722	.487	
5	2.18	.83	2.04	.85	2.08	.84	.487	.615	
6	1.64	.90	1.58	.89	1.60	.88	.074	.929	
7	1.48	.96	1.76	.95	2.02	.81	8.03	.000*	1-3
8	1.67	.91	1.50	.78	1.48	.76	1.25	.288	
9	1.77	.96	1.73	.93	1.92	.95	1.20	.302	
10	2.18	.92	2.20	.92	2.26	.93	.166	.847	
11	1.23	.90	1.31	.70	1.56	.61	4.35	.014*	1-3
12	1.90	.96	2.01	.94	1.89	.92	.459	.632	

* 1) 25' ten az; 2) 25-40 arası; 3) 41 ve üzeri

(p<.05)

Tablo-7 incelendiğinde sınıf öğretmenlerinin gözlem gezisi yöntemine yönelik tutumlarının 2., 7. ve 11. ifadeleri, öğretmenlerin görev yaptıkları sınıfın mevcuduna

göre anlamlı bir farklılık göstermektedir ($p < .05$). Buna göre;

(2) Gözlem gezisi yöntemini uygulama konusunda gereken yeterliğe sahip olduğumu düşünüyorum' ifadesi için 25' ten az sınıf mevcudu olan sınıflarda çalışan sınıf öğretmenlerinin aritmetik ortalaması 1.92 iken, 41 ve üzeri öğrenciden oluşan sınıflarda çalışan sınıf öğretmenlerinde ise 1.50' dir. Buna göre 25' ten az öğrenciden oluşan sınıfların öğretmenleri, 41' den çok öğrenciden oluşan sınıfların öğretmenlerine göre kendilerini gözlem gezisi yöntemini uygulama konusunda daha yeterli görmektedir.

(7) Gözlem gezisi yöntemini uygulamada ulaşımın bir problem olduğunu düşünüyorum' ifadesi için 25' ten az sınıf mevcudu olan sınıflarda çalışan sınıf öğretmenlerinin aritmetik ortalaması 1.48 iken, 41 ve üzeri öğrenciden oluşan sınıflarda çalışan sınıf öğretmenlerinde ise 2.02' dir. Buna göre 41 ve üzeri öğrenciden oluşan sınıflarda çalışan sınıf öğretmenleri, 25' ten az sınıf mevcudu olan sınıflarda çalışan sınıf öğretmenlerine göre ulaşımı daha çok problem olarak algılamaktadır.

(11) Öğrenci gruplarının kalabalık olmasının gözlem gezisi yöntemini uygulamada bir engel teşkil ettiğini düşünüyorum' ifadesi için 25' ten az sınıf mevcudu olan sınıflarda çalışan sınıf öğretmenlerinin aritmetik ortalaması 1.23 iken, 41 ve üzeri öğrenciden oluşan sınıflarda çalışan sınıf öğretmenlerinde ise 1.56' dır. Buna göre 41 ve üzeri öğrenciden oluşan sınıflarda çalışan sınıf öğretmenleri, 25' ten az sınıf mevcudu olan sınıflarda çalışan sınıf öğretmenlerine göre öğrenci sayısının çokluğu daha çok problem olarak algılamaktadır. Bununla birlikte sınıf mevcudu düşüktüğü sınıf öğretmenlerinin motivasyon ve yeterlilikleri artmakta, bazı noktaları problem olarak algılamamaktadır. Bu açıdan öğretmenlerin genellikle kendi sınıflarını gözlem gezilerine götürmeleri sebebiyle sınıf mevcutlarının düşmesinin gözlem gezilerinin uygulanma sıklığı artıracağı düşünülebilir.

Görüldüğü gibi sınıf öğretmenlerinin gözlem gezisi yöntemine yönelik tutumlarının okul türü değişkeninde olduğu gibi sınıf mevcudu değişkeninde de aynı sonuçları (2., 7. ve 11. ifadelerde anlamlılık) verdiği anlaşılmaktadır. Bunun sebebi olarak örneklemi oluşturan sınıf öğretmenlerinden sınıf mevcudu düşük olanların özel okullarda görev yaptığı sonucu çıkarılabilir.

Sınıf öğretmenlerinin gözlem gezisi yöntemine yönelik tutumlarının 'sınıf düzeyi' değişkenine göre farklılığı için yapılan tek yönlü varyans analizinin (anova) sonuçları aşağıda verilmiştir.

Tablo-8. Sınıf Öğretmenlerinin Gözlem Gezisine Yönelik Tutumlarının 'Sınıf Düzeyi' Değişkenine Göre Farklılığı İçin ANOVA Sonuçları

Md	Sınıf Düzeyi					F	p
	1 (N=40)	2 (N=53)	3 (N=59)	4 (N=54)	5 (N=62)		
	$\bar{X} - S$	$\bar{X} - S$	$\bar{X} - S$	$\bar{X} - S$	$\bar{X} - S$		
1	3.00-.00	2.87-.44	2.93-.25	2.93-.33	2.89-.45	.987	.415
2	1.65-.89	1.75-.96	1.76-.93	1.56-.84	1.63-.85	.533	.711

3	1.28-.64	1.38-.77	1.37-.67	1.54-.86	1.61-.91	1.58	.179
4	2.53-.75	2.57-.77	2.53-.70	2.48-.77	2.55-.72	.100	.982
5	2.03-.89	2.06-.82	2.22-.83	2.13-.78	2.02-.88	.587	.673
6	1.50-.85	1.57-.89	1.78-.93	1.57-.86	1.56-.88	.791	.532
7	1.55-.90	1.77-.91	1.61-.87	1.76-.95	1.68-.92	.531	.713
8	1.68-.89	1.55-.87	1.41-.67	1.59-.88	1.48-.74	.807	.521
9	1.60-.87	1.96-.96	1.75-.90	1.72-.94	2.06-.99	2.12	.078
10	2.08-.97	2.17-.94	2.20-.94	2.15-.94	2.45-.82	1.36	.248
11	1.35-.77	1.38-.79	1.34-.71	1.24-.64	1.34-.72	.272	.896
12	1.85-.98	2.00-.98	1.98-.92	1.87-.87	1.90-.95	.259	.904

Tablo-8 incelendiğinde sınıf öğretmenlerinin gözlem gezisi yöntemine yönelik tutumları, öğretmenlerin görev yaptıkları sınıfların düzeylerine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir. Yani birinci sınıflarda görev yapan sınıf öğretmenleriyle beşinci sınıflarda görev yapan sınıf öğretmenleri yönetime yönelik eşit tutuma sahiptir.

Gözlem gezisi yöntemini uygulamayan sınıf öğretmenleriyle yapılan görüşmelerde yöntemle ilgili olarak öğretmenlerin önerileri ise şunlardır:

- “Gezi için izin alma esnasında yaşanan bürokrasi azaltılmalı, izinler daha kolay alınmalıdır.”
- “Bürokratik mevzuat kısa olsa iyi olur. Ancak tabii ki tedbir için bazı şeyler de gerekli.”
- “Kurumların gezi için kolaylık göstermesini istiyorum.”
- “Diğer ülkelerde olduğu gibi bakanlığımızın bu gezilerde organizatör ve teşvikçi olmasını ve belli bir bütçe ayırmasını çok isterim.”
- “Gözlem gezilerinde izin almada çok formalite oluyor. Bu nedenle zaman zaman bu gezileri yapmaktan vazgeçiyoruz. İlçe içinde yapılacak çok kısa, çok yakın yerlerde bile aynı formaliteler uygulanıyor. Bir gözlem gezisinin formalitesi bazen bir haftayı alıyor.”
- “Valilik ve kaymakamlıktan alınan izinlerin süreleri kısa olmalıdır.”
- “Valilikten ve kaymakamlıktan alınan izin öncesi süre fazladır. İzin almada zorlanılıyor.”
- “Gözlem gezilerini hafta sonu yapmak zorunda kalıyoruz. Hafta arası olursa izin almak bir problem, izin verilmiyor.”
- “Gezi yaparken parasal problemler çok oluyor. Ailelerin ekonomik durumları iyi değil.”
- “Ben, dört bin mevcudlu bir okulda görev yapıyorum. Okulun her zaman gezi-gözlem yapmaya ihtiyacı vardır. Ancak ulaşımın zorluğu, maddi sorunlar ve formalitenin çokluğu yüzünden pek sağlıklı işlemiyor.”
- “Öğretmenlerin çocuklarla yapacağı il içi gezilerin izinlerinin, okul müdürlüklerince verilmesi gerektiğini düşünüyorum.”

Görüldüğü gibi sınıf öğretmenleri içerisinde olumsuz tutuma sahip öğretmenler olmakla birlikte bu tutumların sebeplerinin izin alma, maddi problemler, ulaşım ola-

nakları gibi kendilerinden kaynaklanmayan sebeplerle ilgili olduğu anlaşılmaktadır.

4. Sonuç

Sınıf öğretmenlerinin gözlem gezisine yönelik tutumlarının çeşitli değişkenlerle ilişkisi şu şekilde ortaya çıkmıştır; sınıf öğretmenlerinin tutumlarının genel olarak öğretmen cinsiyetiyle, kıdem durumuyla ve sınıf düzeyiyle anlamlı bir ilişkisi yokken okul türüne ve sınıf mevcuduna göre anlamlı farklılıklar söz konusudur. Yapılan görüşmeler sonucunda da sınıf öğretmenlerinin yöntemi uygulamama konusunda yasal formalitelerden kaynaklanan sorunlar yaşadıkları ortaya çıkmıştır.

5. Kaynaklar

1. Karasar, Ş. (1999). İnternet Ortamında Eğitim. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*. (18), 145-168.
2. Duman, A. (1998). İnternet, Öğrenme ve Eğitim üzerine Bir Deneme. <http://inettr97.metu.edu.tr/bildiriler/deneme.htm>
3. Özden, Y. (1999). *Öğrenme ve Öğretme*. Ankara: Pegem A Yayınları.
4. Schellhammer, F. (1935). The Field Trip in Biology. *School Science and Mathematics*. 35: 170-173.
5. Evans, H. G. (1958). *An Experiment in the Development and Use of Educational Field Trips*. The University of Tennessee. Unpublished Doctoral Dissertation.
6. Kuhnen, S. M. (1959). *The Effectiveness of Field Trips in the Teaching of General Botany*. New York University. Unpublished doctoral dissertation.
7. Benz, G. (1962). An Experimental Evaluation of Field Trips for Achieving Informational Gains in a Unit on Earth Science. *Science Education* 46: 43-49.
8. Hosley, E. W. (1974). *A Comparison of Two Methods of Instruction in Environmental Education*. University of Maryland, Ph.D. dissertation. ED 106 098.
9. DeLuca, Frederick P., Luther L. Kiser & Kenneth F. Frazer. (1978). *Environmental Education and the Interrelationships Among Attitudes, Knowledge, Achievement, and Piagetian Levels*. In Current Issues in Environmental Education IV, Edited by Arthur B. Sacks and others. ED 167 407.
10. Gennaro, E. D. (1981). The Effectiveness of Using Previsit Instructional Materials on Learning for a Museum Field Trip Experience. *Journal of Research in Science Teaching* 18: 275-281.
11. Lockett, D. W. (1982). *The Relationship of Classificatory Behavior in Fourth Grade Students to Performance in a Science Education Program at a Museum*. Washington, DC: Creative Associates, Inc. A paper presented at the meeting of the American Educational Research Association, New York, NY, ED 236 871.
12. Stronck, D. R. (1983). The Comparative Effects of Different Museum Tours on Children's Attitudes and Learning. *Journal Of Research In Science Teaching* 20: 283-290.
13. Churukian, G. A. (1993). The Policies and Models of Teacher Training in the Council of European Countries, SV. Paris.